

Приймак Л. В.
вихователя
ДНЗ, ЦРД «Веселка»
смт. Володарськ – Волинський,
науковий керівник: доц. Тарнавська Н. П.

Розвиток логічного мислення в дітей дошкільного віку засобами логіко-математичних ігор.

Логічне мислення формується на основі образного і є вищою стадією розвитку мислення. Досягнення цієї стадії – тривалий і складний процес, тому що повноцінний розвиток логічного мислення вимагає не лише високої активності розумової діяльності, але і систематизації знань про загальні й істотні ознаки предметів і явищ дійсності, які закріплені в словах. Не слід чекати, коли дитині виповниться чотирнадцять років, і вона досягне стадії активного розвитку логічних операцій, коли її мислення набуває рис, характерних для розумової діяльності дорослих. Починати розвиток логічного мислення слід в дошкільному дитинстві.

Мета статті: проаналізувати та обґрунтувати застосування логіко-математичних ігор у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, як засобу розвитку логічного мислення.

Програмою розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» у старшій групі передбачається значне розширення, поглиблення і узагальнення в дітей елементарних математичних уявлень, подальший розвиток лічильної і обчислювальної діяльності. Діти вчать рахувати до десяти, не тільки візуально лічити предмети, але і звуки, предмети, що сприймаються на дотик, рухи. Уточнюється уявлення дітей про те, що кількість предметів не залежить від їх розмірів, просторового розташування і від напрямку рахунку. Крім того, вони переконуються в тому, що множини, що містять однакове число елементів, відповідають одному-єдиному натуральному числу (5 білочок, 5 ялинок, 5 променів у зірочки) [1, с. 26].

Дітей вчать розрізняти близькі за формою геометричні фігури: круг і овал, п'ятикутник і квадрат, послідовно аналізувати і описувати форму предметів.

На цьому етапі велику увагу приділяють формуванню просторових і часових уявлень. У дітей закріплюють вміння визначати словом положення того чи іншого предмету по відношенню до себе («ліворуч від мене вікно, попереду мене шафа»), по відношенню до іншого предмета («праворуч від ляльки сидить заєць, ліворуч від ляльки варто конячка»). Розвивають уміння орієнтуватися в просторі: змінювати напрямку руху під час ходьби, бігу, гімнастичних вправ. Вчать визначати положення дитини серед навколишніх предметів (наприклад, «я стою за стільцем», «біля стільця»).

У цей час активно формуються вміння дітей запам'ятовувати назви і послідовність днів тижня. Їх ознайомлюють з пісочним і циферблатним годинниками.

Наочні, словесні та практичні методи і прийоми навчання на заняттях з математики в старшій групі в основному використовуються в комплексі. Постановка завдання дозволяє порушити їх пізнавальну активність. Наприклад, педагог запитує: «Як дізнатися, на скільки довжина столу більша його ширини?» Педагог показує їм новий спосіб порівняння довжин за допомогою мірки [2, с. 127].

Спонукальним методом до пошуку відповіді є пропозиції вихователя вирішити будь-яку ігрову або практичну задачу (підібрати пару, скласти прямокутник, рівний даному, з'ясувати, яких предметів більше, або менше. Зацікавленість дітей у вирішенні таких завдань забезпечує активну роботу думки, міцне засвоєння знань. Математичні вправи на порівняння «один і багато», «не дорівнює», «більше – менше», «ціле і частина» дають можливість дітям вирішити проблемне завдання.

Діти п'яти років вже можуть під керівництвом педагога послідовно розглядати предмети, виділяти і зіставляти їх однорідні ознаки. Якщо в молодших групах при первинному виділенні тієї чи іншої властивості порівнювалися предмети, що відрізняються однією властивістю (смужки відрізнялися тільки довжиною, при з'ясуванні понять «довше – коротше»), то тепер зіставляються предмети, що мають вже 2-3 ознаки відмінності (наприклад, беруть смужки не тільки різної довжини і ширини, а й різних кольорів). Дітей спочатку вчать робити порівняння предметів попарно, а потім зіставляти відразу кілька предметів. Порівняння проводиться на основі безпосередніх і опосередкованих способів зіставлення і протиставлення (накладення, додавання, вимірювання за допомогою мір).

Розгляд, аналіз і порівняння об'єктів при вирішенні завдань одного типу відбуваються в певній послідовності. Наприклад, дітей вчать послідовному аналізу і опису візерунка, складеного з моделей геометричних фігур. Поступово діти опановують загальним способом вирішення завдань даної категорії і свідомо ним користуються. Так як усвідомлення змісту завдання і способів його рішення дітьми цього віку здійснюється в ході практичних дій [3, с. 25].

У старшій групі розширюють види наочних посібників і дещо змінюють їх характер. В якості ілюстративного матеріалу продовжують використовувати іграшки, речі а також їх моделі. В цей час велике місце займає робота з картинками, кольоровими і силуетними зображеннями предметів, причому малюнки предметів можуть бути схематичними. З середини навчального року вводяться найпростіші схеми, наприклад «числові фігури», «числова драбинка», «схема шляху» (картинки, на яких у певній послідовності розміщені зображення предметів).

У роботі з дітьми 5-6 років підвищується роль словесних прийомів навчання. Вказівки і пояснення педагога направляють і планують діяльність дітей. Даючи інструкцію, він враховує, що діти знають і вміють робити, і показує тільки нові прийоми роботи. Питання педагога в ході пояснення стимулюють прояв дітьми самостійності та кмітливості, спонукаючи їх шукати різні способи вирішення однієї і тієї ж задачі: «Як ще можна зробити? Перевірити? Сказати?» [3, с. 37]. У старшій групі починають використовувати словесні ігри та ігрові вправи, в основі яких лежать дії, що виконуються згідно інструкції: «Скажи навпаки!», «Хто швидше назве?», «Що довше (коротше)?» та ін. Інтерес до математики у старших дошкільників підтримується цікавістю самих задач, питань, завдань.

На заняттях з ФЕМУ велике місце займають ігри. Це головним чином дидактичні ігри, тобто ігри, зміст яких сприяє або розвитку окремих розумових операцій, або освоєння обчислювальних прийомів, навичок в швидкості рахунку. Гра робить заняття емоційно насиченими, вносить бадьорий настрій, допомагає естетично сприймати ситуацію, пов'язану з математикою. Дидактична гра є цінним засобом виховання розумової активності дітей, вона активізує психічні процеси, викликає в дітей живий інтерес до процесу пізнання. У ній діти охоче долають значні труднощі, тренують свої сили, розвивають здібності і вміння.

Окрім дидактичних ігор використовуються й логічні ігри та вправи. У логічних іграх дитина спостерігає, порівнює, зіставляє, класифікує предмети за тими чи іншими ознаками, опрацюює доступні їй логічні прийоми – аналіз і синтез, робить узагальнення [4, с. 75].

Проте не всяка гра має істотне освітнє і виховне значення, а лише та, яка набуває характеру пізнавальної діяльності. Логічні ігри особливо необхідні у навчанні та вихованні дітей шестирічного віку. У них вдається сконцентрувати увагу навіть самих інертних дітей. Спочатку діти проявляють інтерес тільки до гри, а потім і до того навчального матеріалу, без якого гра неможлива. Щоб зберегти саму природу гри і в той же час успішно здійснювати навчання дітей математики, необхідні гри, що містять проблемні ситуації. Найчастіше дітям пропонують логічні вправи, які не вимагають обчислень, а лише змушують дітей застосовувати правильні судження та наводити нескладні докази. Внаслідок того, що логічні вправи являють собою вправи в розумовій діяльності, а мислення старших дошкільників в основному конкретне, образне, то на заняттях необхідно застосовувати наочність.

Народні загадки завжди служили і служать захоплюючим матеріалом для роздумів. У загадки зазвичай вказуються певні ознаки предмету, за якими відгадують і сам предмет. Загадки – це своєрідні логічні задачі на виявлення предмету за деякими його ознаками. Серед математичних ігор для дітей є і сюжетно-рольові. Їх основна відмінність від інших ігор полягає в самостійності створення сюжету і правил гри та їх виконання. Найбільш притягальну силу для старших дошкільників мають ті ролі, які дають їм можливість проявляти високі моральні якості особистості: чесність, сміливість, товариство, спритність, дотепність, кмітливість. Тому такі ігри сприяють не тільки виробленню окремих математичних навичок, а й гостроті і логічності думки [4, с. 59].

Висновок. На нашу думку, математична сторона змісту гри завжди повинна чітко висуватися на передній план. Тільки тоді вона буде виконувати свою роль у математичному розвитку дітей і вихованні їх інтересу до математики. Чим різноманітнішим є зміст та матеріал гри, тим простіше абстрагувати одні властивості від інших, а значить, і порівнювати, і класифікувати, і узагальнювати.

У процесі логічних ігор дитина виконує різні дії: викладає, міняє місцями, прибирає, ховає, шукає, ділить, а по ходу дії міркує. Отже, граючи, дитина наближається до розуміння складних логічних відносин між множинами. Від гри за абстрактними предметами і об'єктами діти легко переходять до ігор з реальними множинами, з конкретним матеріалом.

Список використаних джерел та літератури.

1. Белоштыстая А. В. Готовимся к математике. Методические рекомендации для организации занятий с детьми 5-6 лет. - М.: Ювента, 2006. – 214 с., С. 26.
2. Волчкова В.М., Степанова Н.В. Конспекты занятий у старшей группе детского сада. Математика. Практичний посібник для вихователів і методистів ДОП. - М.: ТЦ "Учитель", 2007. – 192 с., С. 127.
3. Денисова Д., Дорожін Ю. Математика для дошкільнят. Старша група 5+. - М.: Мозаїка-Синтез, 2007. 56 с., С. 25.
4. Носова Е.А., Непомняца Р.Л. Логіка і математика для дошкільнят. - М.: Дитинство-Прес, 2007. – 96 с., С. 75.
5. Шалаєва Г. Математика для маленьких гениїв вдома і в дитячому садку. - М.: АСТ, Слово, 2009. – 94 с., С. 31.